

DE TRIBUNE

Redactieadres:
D. J. WIJNKOOP N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:
J. C. CETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:

J. C. CETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel 10 cent*
Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: De Neurenberger Partijdag. — Gemeentebelang. — De liberalen en het onderwijs. — Een vechtpartijtje? — Uit het Buitenland: Oostenrijk-Hongarije. — Uit de toespraak van Henri Polak op de Kiesrechtmeeting. — Berlijnsche brieven: IX. De Partijdag in Neurenberg. — Economische Kroniek: De crisis.

Alle stukken voor de Redactie gelieve men in 't vervolg weer te zenden aan 't gewone adres.

De Neurenberger Partijdag.

Er is waarschijnlijk, ook in de Deutsche partij, nog geen congres gehouden, waarbij revisionisme en marxisme zoo scherp tegenover elkander stonden als in Neurenberg. Hebben de eersten op voorgaande congressen steeds gepoogd, een zoodanige uitlegging aan resoluties te geven, dat de kracht ervan, doordat ze ervoor stemden, voor een deel verloren ging, dit bleek nu een onmogelijkheid. 't Geval was ditmaal te concreet, de beslissing kon niet anders dan principieel zijn.

De strijd tusschen de beide hoofdrichtingen in de partij heeft trouwens als één draad geloopt door het geheele congres. De aanval van Eisner op de partijschool, met zijn ontkenning van de waarde der „theorie”, was wel een zeer sterke uiting. Hoort hem zelve: „Moet de massa de waardetheorie kennen? Moet de massa weten, wat historisch materialisme is? Ik waag de ketterij en zeg: neen. De onderwijzer moet het weten en de theoretische vorschcr moet verder onderzoeken, maar voor de ontwikkeling der massa heeft dit alles geen waarde, kan hoogstens schade doen.”

En daarvoor in de plaats, voor de leer, de wetenschap van het proletariaat gaf hij een soort burgerlijk opvoedingssysteem, dat ook met 't socialisme rekening hield.

De oude burgerlijke opvoedingstheoriën ze zijn een gevaar. Want de bevrijding van het proletariaat is door ontwikkeling niet te bereiken. Die bevrijding kan bespoedigd worden, hoe consequenter we ons beperken op die bijzondere opvoeding van den arbeider. Deze worde gedragen door de socialistische theorie, de waardetheorie en 't historische materialisme en daardoor belicht. Zij stelt zich als enig doel de kracht, de actie, het heldere inzicht van het proletariaat in den tegenwoordigen strijd te ontwikkelen.

Niet, zoo luidde 't devies van Schulz, den verdediger: Niet „volksontwikkeling is volksbevrijding”, doch „volksbevrijding is volksontwikkeling.”

De theoriën van Marx en Engels, die in Rusland het proletariaat vereenigd hebben, die in de groote daad der Russische revolutie kracht tot besluiten en handelen gaven; het historisch materialisme, dat tientallen jaren lang reeds een schitterende ontwikkeling van den klassenstrijd niet alleen in Duitschland, doch over de geheele wereld heeft geschapen, ze zijn bij den revisionist voor de massa waardeloos.

Er was dan ook veel waars in 't geen een der sprekers zeide: nl. dat de ondergrond van 't verzet tegen de partijschool was, dat de geheele leiding ervan berustte in Marxistische handen.

Er is op dit congres en ervoor door de revisionisten gevochten met alle middelen, zelfs met die, waarvan men zeggen kan, dat ze zeer na komen aan de meest minne demagogie en laster, en dat niettegenstaande hun volledige vrijheid van spreken van 't begin van 't congres was gewaarborgd.

In welke gemoedsstemming revisionistische partij-

genooten verkeerden ten opzichte hunner radicale strijdmakers bleek soms op ontzettende wijze. Zoo Robert Schmidt bij 't bespreken der Meibeweging ten opzichte van Rosa Luxemburg met zijn bewering, dat zij meer tot schandaal geneigd was dan tot overeenstemming, dat zij 't betreuren zou, indien een goede verstandhouding tusschen partij en vakbeweging bestond. 't Herinnerde aan de bekende uitlatingen ten opzichte van partijgenoot R. Holst, doch ze waren nog sterker. Ook dit schijnt een internationaal verschijnsel te zijn. En dat nu van een vrouw, die meermalen getoond heeft, alles, ook haar leven voor de beweging veil te hebben. Zoo 't verwijt aan Ebert, die toen Bebel fysiek niet meer in staat was, 't woord te voeren, het daarom van hem overnam, dat hij als „Scharfmacher” uitgezocht was tegenover de Zuid-Duitsche partijgenooten.

De meest belangrijke kwestie was natuurlijk die over de begroting. De kwestie van 't stemmen voor de begroting is in den grond der zaak geen andere dan deze, of de partij haar standpunt in den klassenstrijd zal handhaven, dan wel of ze zal worden een burgerlijke hervormingspartij. 't Spreekt van zelve, dat het revisionisme, alsook ons partijorgaan, de kwestie tot een onbelangrijke trachten te herleiden. Alsof 't om een bagatel ging! Alsof een dergelijke discussie niet zelve reeds het belang aantoonde.

't Is niet een kwestie, waarbij voor beide standpunten iets te zeggen valt. De door de Zuid-Duitschers verdedigde en reeds eerst stillekens, later openlijk door hen ingeslagen taktiek, die men door de partij aangenomen of geduld wenschte te zien, is geen andere dan die van 't blokliberalisme. David schreef 't voor 't congres en op 't congres bleek 't steeds even duidelijk. Men stemt voor de begroting, om burgerlijke regeeringen of gedeelten daarvan gunstig voor de sociaal-democratische hervormingswensen te stemmen. De sociaal-democratie zou met zich laten scharrelen alzo als elke andere burgerlijke oppositiepartij! Zoo is ook 't karakter van 't stemmen der Zuid-Duitschers voor de begroting. Dat is niet de taktiek van den proletarischen klassenstrijd, dat is niet de taktiek van de Dresdener of Lübecker resolutie, die van den onverzoenlijken kamp tegen de bourgeoisie in strijd.

Men heeft ze genoemd de politiek van 't verdwijnen-de zelfvertrouwen en 't is moeilijk deze taktiek beter te karakteriseeren. 't Is echt revisionistische staatsmanskunst. Want achter zich verbergt ze het opgeven van de beproefde methode van den revolutionairen strijd, verbergt ze de erkenning van den kapitalistischen klassestaat als een maatschappelijke inrichting, waarin ook 't proletariaat zich zou kunnen voegen.

En dat is inderdaad niets anders dan een gebrek aan zelfvertrouwen in de werfkracht der sociaal-democratische ideeën en in de bereikbaarheid van 't sociaal-democratisch einddoel. Dat is voor de Zuid-Duitschers verdwenen of verdoezeld in een nevelachtige verte. Daardoor zoekt men natuurlijk zijn heil in 't navolgen van burgerlijke politieke taktiek.

De deutsche partij heeft met meer dan twee derden van de stemmen die taktiek verderfelijik verklaard. Dat was nuttig en noodzakelijk. Noodzakelijk was het, om de partij haar karakter van klasse te doen behouden. Dat alleen is haar een waarborg niet alleen voor den triomf van hare en onze toekomstidealen, maar ook zelfs ter verkrijging van haar eischen voor 't oogenblikkelijke. Niet afgeleden is ze op de gevaarlij-

ke helling van het reformisme, dat de proletarische beweging haar idealisme ontroofd, haar naar een politiek drijft, zooals die tientallen jaren door 't Engelsche, politiek onmachtige proletariaat, gevolgd is.

Laat ons met dit besluit de Deutsche partij, en daarmee de geheele internationale en ook ons Nederlandsche proletariaat, geluk wenschen. C.

GEMEENTEBELANG.

Orgaan gewijd aan de Gemeenteraadsverkiezingen.

Verschijnt op ongeregelde tijden.

Wordt gratis verzonden aan allen, die liever vooruit dan achteruit willen gaan.

Men heeft ons klaarblijkelijk beschouwd als menschen, die ook liever vooruit dan achteruit willen gaan, althans we ontvingen, zooal niet gratis, dan toch met port gefrankeerd, een blaadje, dat bovenstaanden titel voert, gelukkig No. 1 is van een 1e jaargang, waarvan we hopen, dat het ook 't laatste zijn zal. De lezer zal nader begrijpen, waarom.

Er was nl. in Alkmaar een verkiezing voor den Raad in twee districten. Voor 't eene stelde onze afd. een candidaat, voor 't andere niet. En zoo omgekeerd de vrijzinnig-democraten. De geheele actie voerden ze nu heel knusjes en broederlijk maar samen, alsof er geen klassenstrijd bestaat. 't Is eenvoudig en absolute onmogelijkheid in 't krantje te ontdekken, dat er behoudens den naam, ook nog eenig verschil is tusschen de vrijzinnige en de sociaal-democratie.

Klassenstrijd! geen denken aan!

„Neen, wij moeten één, die voor den kleinen man En voor den middenstand alles doet, wat hij kan DIE NIET 'N BEPAALDE KLASSE DIENT.”

of verder heet het:

„Kiezers in District II.

Indien ge wenscht een onpartijdige behartiging van de belangen van de geheele burgerij, stemt dan Fenyn.

(w.g.) Het Bestuur der S. D. A. P. afd. Alkmaar”.

of: „Hij (d. i. de vrijz. dem.) zal het best uw aller belang behartigen; hij zal den bloei van uw stad bevorderen. Van Alkmaar begint de victorie!

(w.g.) Het Bestuur der S. D. A. P. afd. Alkmaar.” of, (ge ziet er is keuze genoeg), wanneer ze 't over beiden hebben:

„Wij zijn de volksvrienden, wij stellen al ons werk, al onze handelingen in dienst van het algemeen, naar het volksbelang richten wij onze daden; wat wij doen is voor het volk gedaan.

Wie zijn dat?

Dat zijn Mr. Verdam en Fenijn.”

Zoo hebben de partijgenooten in Alkmaar ook wel eens gehoord, dat godsdienst en socialisme kunnen samengaan. Luister maar! 't Is voor de „Kerkelijke” kiezers:

„Godsdienst en socialisme en godsdienst en democratie zijn dingen, die heel goed kunnen samengaan. Hebben wij in ons land niet een bond van Christen-socialisten — waarvan mejuffrouw Van der Vlies, Dan. van der Zee en F. van der Pers de meest vooraanstaanden zijn — hebben we niet een Christen-democratische partij, de partij van Staalman?”

Over 't ware karakter van die beide geen woord!

En 't is eenvoudig overal een terzijdestelling van onze beginselen, die zijn weerga niet vindt.

Hier vindt men een zin als: „al wat behoort tot de klasse van het kapitaal, en daaronder behooren ook de Liberalen, die zich met hand en tand zoo lang mogelijk tracht te verzetten." Geen idee, dat de vrijz. democraten ook tot die klasse behooren.

Even te voren vindt ge in kleuren en geuren wat de vrijzinnigen willen doen *ter voorkoming van werkloosheid*, waar ze niets tegen kunnen en willen doen, zonder daartegenover te stellen, dat wij de eenigen zijn, die de werkloosheid willen en kunnen voorkomen, door invoering van het socialistische productiesysteem. Hoe 't mogelijk is, vraagt men zich af. Wilt ge misschien nog sterker? Zie hier:

„Vergeelijk, wat de sociaal- en vrijzinnig-democraten hebben gedaan, met het werk-der roomsch-katholieken en anti-revolutionairen, der Christelijk-historischen en liberalen en dan zal het uw aandacht trekken, hoe 't deze laatsten zijn, die steeds zorgen voor de behartiging van de belangen der oeconomisch sterksten en slechts noodgedrongen meedoen aan den arbeid **der beide eerstgenoemde partijen** om te zorgen voor verbeterde toestanden van de groote massa van het proletariaat.

Summa summarum heet het zelfs:

„WILT GIJ DEN BLOEI VAN UW ZAAK?
Stemt dan Fenijn en Verdam!"

En de verklaring hiervan. Laten we 't orgaan van de partij in Alkmaar maar weer laten spreken:

„Wat de reden hiervan is!

Och, eenvoudig deze, dat verkiezingen tijd en geld kosten, en bovenal, dat men met een alleszins bekwaam candidaat komt."

Natuurlijk werden de vergaderingen eveneens gezamenlijk belegd. De laatste was Maandag, 21 September. Optreden zou de voorzitter van ons partij-bestuur met Frans Netscher.

Vliegen deelde aan de afdeeling mede, dat hij plotseling verhinderd was en voegde er aan toe: het spijt mij, ik had graag gekomen.

Tot bewustmaking van de Alkmaarsche arbeiders voerde nu partijgenoot Uitenbosch het woord, en wel zoo, dat Mendell, voor de Amsterdammers geen onbekende, aan de vergadering de sociaal-democratie en haar streven, den grond en de productiemiddelen te onttrekken aan het privaatbezit en te brengen aan de gemeenschap, een streven, dat de heer Mendel niet deelde, meende te moeten duidelijk maken. Uit een verslag van Uitenbosch rede knippen we 't volgende:

„Spreekt Uitenbosch niet van klassenstrijd, hij spreekt wel van rechter- en linkerzijde, bij welke laatste hij zich indeelt. Hij vertelt, dat hij, zeven jaar geleden, als lid van de toenmalige arbeiders-kiesvereniging die sedert omgezet is in eene partij-afdeeling, door de liberalen waardig werd geacht, om een zetel in den Raad te vervullen en dat hij hun daar dankbaar voor was.

Sprekende over het behalen van meerdere zetels in den Raad zeide hij, dat wij, arbeiders met een beetje tevreden zijn en daarom de bescheidenheid hebben betracht en slechts een candidaat in II hebben gesteld.

Dien zetel, sedert 1907 door Melchers bezet, moeten wij echter behouden, want daarop hebben wij een recht verkregen en de S. D. houden vast aan verkregen rechten. Toen in 1907 een tweede zetel veroverd werd, had men geoordeeld: „kijk, die sociaal-democraat (Uitenbosch) heeft goed voldaan." Zoo moet men nu weer oordeelen en als dan morgen wordt meegewerkt om Fenijn in den Raad te krijgen, dan kunt ge over 6 jaar weer zeggen: „die sociaal-democraat heeft óók goed voldaan." Wij sociaal-democraten, zegt hij, moeten niet alleen werken in het belang der arbeiders, maar er moet gewerkt worden in het algemeen belang, voor de geheele burgerij van Alkmaar.

Uit de rede van Mendell:

Wel bestaat er een groot principieel verschil tusschen soc.-dem. en vrijz.-dem., maar zij gaan beide in de richting van de democratie.

Met groote blijdschap constateerde spreker dan ook, dat de Alkmaarsche S. D. niet geschroomd hadden, om gezamenlijk met de V. D. in het vuur te gaan. Hij zegt ook te kunnen onderschrijven, wat Uitenbosch heeft gezegd; hij vindt het evenals Uitenbosch verkeerd, alleen de belangen van ééne klasse te behartigen. Nogmaals verklaart spr. verheugd te zijn, dat de S. D. in Alkmaar het voorbeeld hebben gesteld en hij hoopte, dat nu eindelijk „de democraten" hadden ingezien, dat zij bij elkaar behooren.

We zullen in onze betiteling van dit soort sociaal-democratie sober zijn. Geen onvertogen woord zal onzen mond ontglippen. Wij plaatsen het slechts om de arbeiders, die dit lezen en nog eenig sentiment, nog eenig klassebewustzijn bezitten, te waarschuwen voor het hellend vlak van 't revisionisme, waarop zich onze partij beweegt. Al hopen we, dat we hier een staaltje hebben van 't diepste proletarisch verval, waartoe 't kan komen, we vreezen — voor ons land althans, — het ergste.

En dat alles heeft kunnen gebeuren, zonder een enkel woord van afkeuring van 't partijorgaan, zonder dat de partijleiding ingreep.

De slag is verloren: „geen der beide democraten" werd gekozen. Misschien zullen de Alkmaarder partijgenooten, gezien dat een verloochening van hun beginselen toch niet helpt, op grond van dit motief ons voor 't vervolg een dergelijk treurig schouwspel sparen. C.

De proletariërs hebben in alle landen een en hetzelfde belang, een en denzelfden vijand, een en denzelfden strijd, de proletariërs zijn wat de massa betreft, reeds van nature vrij van nationale vooroordeelen en hun gansche ontwikkeling en beweging is wezenlijk humanitair, antinationaal. De proletariërs alleen kunnen de nationaliteit vernietigen, het ontwakende proletariaat alleen kan de verschillende natie's zich laten verbroederen. F. ENGELS.

De liberalen en het onderwijs.

Dat het onderwijs volgens onze wet een „voorwerp is van de aanhoudende zorg(?) der regeering", weten we. We weten ook, dat dit een internationaal verschijnsel is, voortspruitend uit 't karakter van 't kapitalisme. Dat de Pruisische onderwijzers 't al niet veel beter hebben dan hun Hollandsche vakgenooten, bleek laatst uit het Handelsblad. Volgens de statistiek van 20 Juni 1906 hadden 321 onderwijzers minder dan 750 Mark salaris, 8311 minder dan 1000 Mark, 7277 minder dan 1200 Mark en 10831 minder dan 1500 Mark, of 27089 d. i. een derde van alle Pruisische onderwijzers hadden hoogstens 900 gulden inkomen.

Daarmede zit 't Duitsche liberalisme toch een klein beetje in zijn maag. Niet zoozeer, dat ze (wel met woorden, doch niet inderdaad) zoo sterk naar verbetering in deze streeft, doch ze kan er geen onderwijzers voor krijgen, of zooals de liberale kollega van 't Handelsblad, het Leipziger Tageblatt 't zegt: 't Is onvermijdelijk, dat de betere elementen zich aan andere beroepen wijden, zoolang niet den onderwijzer een eenigermate bevredigende materiele positie worde verzekerd.

Hoe 't met de vrijheid van overtuiging van den Pruisischen onderwijzer gesteld is, is overbekend. Wel heeft elk Pruisisch onderdaan volgens de wet 't recht zijn meening door middel van „woord, geschrift, drukpers en teekening" vrij te uiten, doch we weten hoe ver dit gaat.

Zelfs de liberalen schijnen daarvan last te hebben. Althans het L. T. voegt erbij:

De politieke gewetensdwang, die nu op den onderwijzer uitgeoefend wordt, moet ophouden. 't Spreekt van zelve, dat aan 't meedoen aan de politiek door den onderwijzer een grens is. De Staat kan geen sociaal-democratische propaganda door zijn onderwijzers dulden. Hij kan niet toestaan, dat de onderwijzers een geslacht opvoeden, dat den staat en zijn gewichtigste instellingen negeert.

Liberaal denken en van liberale vereenigingen lid zijn, dat mag niet geweigerd worden, anders worden de heiligste menschenrechten aangetast. Maar die grens mag niet worden overschreden; dan houden de menschenrechten op. C.

Een vechtpartijtje?

De Blijde Wereld is uitermate blij. Geen wonder! Het Marxisme is voor altijd verslagen. Niemand minder dan „Een Bronbeker" — een oud-strijder dus, iemand die in het vechten een baas is — komt onze religieuze partijgenooten te hulp. Hij schreef in ons Geldersch partijorgaan „De Arbeid", waar hij tevens mededeelde, dat zijn minder Zondagsche naam Geertsema is, een artikeltje over De Blijde Wereldtag en ons zoozeer gewraakte „Oude Vormen en Gedachten."

En wat is nu de reden van de groote verheugenis der Blijde Wereld-vrienden? „De Wolf zit gevangen in de sterke redeneering van Bronbeker."

En nu de redeneering van Geertsema, zijn betoog, waartegen niets valt in te brengen. Wat zijn dan toch die sterke netten van logica, waarin wij eindelijk gevangen zitten, die bestand zijn tegen al ons spartelen en wringen?

Wij hadden Geertsema's woorden aangehaald als eene wellicht onbewust Marxistische verklaring der religieuze socialistische beweging in Friesland. Hij zeide op dien Blijden Wereldtag dat de Friesche plattelandsbevolking die religieuze gevoelens bezat, omdat hare behoeften geringer, de strijd voor het bestaan voor haar minder hevig is.

Welnu, zegt Geertsema, de Tribune is het dus met mij eens, „dat rust en stilte de ontstaansvoorwaarden van godsdienst zijn." Wil de socialistische maatschappij niet rust en stilte aan alen brengen? „Zal dan de socialistische toekomst, waarin wij allen gelooven, Marxisten en Christen Socialisten, niet de ontstaansvoorwaarden van godsdienst bevorderen?" En Geertsema, gevolgd door de redactie van de Blijde Wereld, constateert dan, dat wij óf onze Marxistische verklaring van den godsdienst moeten opgeven, óf erkennen, dat er van verdwijnen der religieuze gevoelens in eene socialistische maatschappij geen sprake zijn kan. Wij hebben immers Geertsema's betoog marxistisch genoemd! Welnu de onverbiddelijke logica laat ons dan geen anderen uitweg toe! En de Blijde Wereld is zoo verheugd over „het niet onvermakelijk schouwspel van een vechtpartij, waar de een, die boven lag, eindelijk de knie van zijn tegenstander stevig op zijn borst krijgt",

dat zij vergeet, ons in haar vorig nummer een vraag te hebben gesteld.

Zij vroeg ons: Als uwe verklaring er Blijde Wereld-beweging juist is, waarom treft men haar dan niet in de andere agrarische provinciën van ons land aan?

Geertsema's verklaring wordt door onze religieuze partijgenooten uit het Noorden volkomen aanvaard, zij geeft hun „vasten grond." Maar mogen wij met alle schuchterheid, die een verslagen mensch betaamt, nog even vragen, of de plattelandsbevolking van Gelderland b.v. minder rust heeft dan de Friesche? Dat moet dan toch de reden zijn volgens Geertsema en Blijde Wereld van het niet-zijn eener religieuze-socialistische beweging in Gelderland. Uwe eigen verklaring moet dan toch minstens aan dezelfde eischen voldoen, die gij aan de onze stelt, niet waar, geachte Blijde Wereldlingen? En durft gij nu in allen ernst beweren en volhouden, dat de Friesche plattelandsbevolking minder afgebeeld en afgejakkerd wordt dan die der andere provinciën?

* * *

Laten wij eens trachten de vraag der Blijde Wereld te beantwoorden. De economische feiten zelve zullen wij laten spreken en dan is heusch het antwoord reeds gegeven.

Wij kunnen zeer gemakkelijk Friesland en Gelderland hier met e'kander vergelijken, omdat bij de eerste beroepstelling in ons land beide provinciën nagenoeg even agrarisch waren, n.l. 43% der deelnemers aan het bedrijfsleven waren in beide provinciën in het jaar 1889 in den landbouw bezig. Maar let nu eens op de resultaten van tien jaar later!

Friesland had in het jaar 1889 68,5% onzelfstandigen, in het jaar 1899 nog slechts 63%. Gelderland had in 1889 64% onzelfstandigen, in 1899 66%.

Men begrijpt, wat deze cijfers beteekenen, niet waar? In Friesland nam het aantal besliste proletariërs af, en niet onaanzienlijk ook, in Gelderland daarentegen de daaraan tegenovergestelde, bijna overall geldende ontwikkelingsgang der maatschappij! In Friesland toename van het aantal van hen, die bij het bestendigen der kapitalistische maatschappij werkelijk of vermeend belang hebben. In Gelderland eene vergrooting van de rijen der menschen, die niets dan hunne ketenen te verliezen en een wereld te winnen hebben.

Wellicht zal ons worden toegevoegd, dat de toename der bezitters in Friesland slechts schijnbaar is, dat die vermeerdering van zelfstandigen, de aangroeiing van het aantal kleine boeren meer verarming is dan het omgekeerde. Wij zullen geenszins de groote kern van waarheid in deze tegenwerping willen ontkennen. Maar vast te stellen wenschen wij, dat de maatschappelijke ontwikkeling van Friesland eene vreemde is, tegenovergesteld aan die van ons land in zijn geheel.

Het aantal kleine burgers, hoofdzakelijk kleine boeren neemt in Friesland zoodanig toe, dat het het proletariëeringsproces doet ophouden, de maatschappelijke ontwikkeling in zijn tegendeel verandert. Het aantal der kleine boeren neemt onerweldigend toe, dat wil zeggen het aantal der personen „in wier borst", aldus Kautsky, „twee zielen wonen, een boersche en een proletarische."

En is het nu niet vanzelf sprekend, dat Friesland, dat zoo ontzettend door de landbouwcrisis der tachtiger jaren getroffen, daarop in de oude beweging zoo 'n vruchtbaar veld voor de primitive socialistische propaganda werd, ons thans een wonderlijk socialisme te aanschouwen moet geven? De socialistische traditie werkt na en sterk ook op die plattelandsbevolking, die ondanks zijn zelfstandig worden heel dikwijls ontzettende ellende lijdt! En de meerdere rust(!), waar Geertsema van spreekt, verdwijnt bij het toenemen van het aantal kleine boeren, zoo spoedig, om plaats te maken voor de ontzettende afjakkering, om toch maar uit het kleinbedrijf te halen, wat er uit te halen valt! Maar toch zetelt er ook in de ziel van den kleinen boer een stuk „bezitters"ideologie, is er in zijn geest plaats voor kleinburgerlijke denkvormen.

Het socialisme van dit milieu zal dan ook een wonderlijk mengsel zijn van modern en utopisch socialisme, zijn gedachteleven een mengelmoes van moderne en overleefde ideologiën. Zouden Geertsema en met hem onze vrienden van de Blijde Wereld thans begrijpen waarom Friesland het land *hunner* beweging is?

Nooit heeft de Tribune beweerd, dat rust en stilte de ontwikkelingsvoorwaarden van godsdienst zouden zijn. Wij meenen geheel iets anders. *Onbegrepen machten in natuur en maatschappij* noemen wij de oorzaak van het religieuze denken.

De maatschappij, die berust op warenproductie d.w.z., die produceert voor den ruil, heeft voor dengene die de maatschappijwetten nog niet heeft begrepen, iets geheimzinnigs. Wat bepaalt de waarde van het product dat de producent op de markt werpt? Zal dit product hem veel of weinig van den maatschappelijken rijkdom verschaffen? Nu eens is hij in staat rijkelijk van den ruil van zijn product te leven, dan weer is het bijna waardeloos. Welke geheimzinnige machten beheerschen toch dit alles?

En de kleine boer, die bovendien van weer en wind afhankelijk is, voelt behalve de onbegrepen maatschappij-machten, de hem beheerschende krachten der natuur? Is het te verwonderen, dat hij religieus denkt en voelt? Is het nu niet te begrijpen, dat eene vermeerdering dier kleine boeren de religieuze gedachte weer doet opleven?

Wij zouden om het woord van de „Blijde Wereld” te gebruiken deze *rechtspartij* niet hebben gehouden, als dit half kleinburgerlijk denken zich alleen tot de religie bepaalde. Maar nagenoeg overal is bij onze vrienden der Blijde Wereld deze half proletarische, half kleinburgerlijke denkwijze te constateeren. Wij wezen op de bekende uitingen van De Haas. En wat schrijft nu Van der Heide in het Friesch Volksblad van deze week, in antwoord aan een partijgenoot die vroeg of De Haas van solidariteit met het socialisme, of met de geheele menscheit had gesproken? „De kwestie is niet van het allerminste belang! Het is niet van het allerminste belang, of een onzer propagandisten de onzinnigheid debiteert van solidariteitsgevoel met de geheele menscheit in de kapitalistische maatschappij! Een solidariteitsgevoel, dat hem bovendien nog boven de solidariteit met de socialistische organen gaat!

En wij behoeven heusch niet ver te zoeken, om wederom een frappant bewijs van het eigenaardige tweeslachtige der „Blijde Wereld”-beweging te vinden.

Van der Hoeve schrijft in haar orgaan van deze week, dat het betoog van den bourgeois *misschien wel even wetenschappelijk* kan zijn, als dat van den socialist!

En om dan nog eens duidelijk zijn bedoeling weer te geven schrijft hij:

„Misschien zeg ik, omdat de quaestie, wie het meest wetenschappelijk is, wie het best het maatschappelijk gebeuren doorziet, en den juisten weg voor het economisch ontwikkelingsproces uitbakent, noch door mij noch door den bourgeois noch door iemand kan worden uitgemaakt.”

Onze trots, dat wij het maatschappelijk proces doorzien en begrijpen, dat wij weten, waarheen de ontwikkeling der maatschappij leidt, dat onze klasse de draagster der hoogste maatschappij-wetenschap is, kan best dus ongemotiveerd zijn! Misschien weet de bourgeoisie het vrij wat beter!

Halfheid in het begrijpen van het wetenschappelijk socialisme ook dit is een noodzakelijk gevolg van het eigenaardig Friesche milieu. Maar wij dienen de partij te waarschuwen tegen dergelijke „blinde leidlieden der blinden.” Daarom kwamen wij nogmaals op deze dingen terug. Het is iets meer, dan de kwestie van een rechtspartij, of Geertsema op of onder ligt. Het geldt het toekomstig belang der Nederlandsche Sociaal-Democratie. Voor haar is het „er op of er onder.” S. DE W.

Uit het Buitenland.

Oostenrijk-Hongarije.

Nog deze maand vergadert de Oostenrijksche sociaal-democratie, om vast te stellen door welke maatregelen zij zal trachten de verovering van het algemeen kiesrecht in Hongarije te bevorderen. De solidariteit der Oostenrijksche kameraden met hun Hongaarsche medestrijders zal hun in deze den weg wijzen, een solidariteit, die het geheele strijdende proletariaat ondanks alle grenzen vereenigt. Voor haar geldt niet het motief dat Hongarije een soort provincie van Oostenrijk zou zijn, voor haar geldt veelmeer de herinnering aan den eigen gestreden kiesrechtstrijd, welke, zooals bekend, zijn oorsprong vond in het door 't Hongaarsche ministerie Fejewary-Kristoffy ontworpen kieswet ontwerp. Daardoor was de invoering van het algemeen kiesrecht nog wel niet bepaald, maar niettemin toch een gemeenschappelijke zaak voor beide staten geworden, een gemeenschappelijke zaak zeker van de sociaal-democratie in die beide landen.

Het bewustzijn, dat de vooruitgang ten opzichte van 't kiesrecht in Oostenrijk geen volledige verovering mag heeten, zoolang niet het onrecht ook in den daarmede verbonden staat is weggenomen, dat 't dus ook eigen zaak is voor de Oostenrijksche partij, zal niet minder de te nemen maatregelen beïnvloeden. Wat ze kan, zal de Oostenrijksche sociaal-democratie doen, daar is ons haar strijd in 't verleden borg voor. Met alle macht zal ook zij zich weren tegen deze woordbreuk van de kroon.

Want wat de coalitie van plan is, daarover behoeft geen twijfel te bestaan: de door haar voorgestelde kiesrechtshervorming is eenvoudig een hoon aan de idee van 't algemeen kiesrecht. En 't is een algemeen kenmerk van burgerlijke partijen, dat zij hun program juist dan prijs geven, wanneer ze het zouden kunnen verwezenlijken. De onafhankelijkheidspartij van Kossuth, die in haar oppositietijd zich de vaandeldrager van de democratische vooruitgang noemde, vergeet natuurlijk als regeeringspartij haar geheele verleden. Men weet nu wat Andrassy, de minister wil.

Het kiesrechtvoorstel geeft in de eerste plaats, aan 't magyaarsche deel der bevolking, dat nog niet de helft ervan vormt, de beslissende meerderheid in den Rijksdag van ongeveer $\frac{2}{3}$. Men heeft nl. de districten zoo ingedeeld, dat deze voor de magyaren zeer klein zijn en daartegenover voor de andere nationaliteiten zeer groot. In de tweede plaats handhaaft dit voorstel het régime van de tegenwoordig heerschende klassen, de feodale adel en de Budapester intellectueelen en

bevat een meervoudig kiesrecht, nog slechter dan het Belgische, met geen ander doel natuurlijk dan de breede massa's van 't proletariaat, op een andere wijze, machteloos te laten.

De kiesrechtshervorming alzoo, die zich aandienende als een bevrijding der arbeidende klasse uit hare onmondigheid, is slechts een nieuw knechtschap in een anderen vorm, doch niet minder slecht of rechteloos. Want gehandhaafd blijft de openlijke, niet geheime stemming en de centrale verkiezing (d.w.z. dat voor een district slechts op een bepaalde plaats mag worden gestemd en in een bepaald lokaal), waardoor de vrijheid van keuze en de moeilijkheid ervan voor de bezitlooze klasse nog buitengewoon verzaard werden. De kiesrechtshervorming alzoo, die met de feestelijke aankondiging van het algemeene, directe, geheime kiesrecht door de kroon begon, zal volgens deze hervormingsvoorstellen uitloopen op een hervorming, die van de beloften niet alleen niet één vervult, doch zelfs een schrede achterwaarts beteekent.

Of de kroon dezen stap zal doen! Vorsten zijn wel iswaar zelden voorstanders van den democratischen vooruitgang en 't algemeen kiesrecht staat gewoonlijk niet in haar program. Doch men moet bij de beoordeeling van den toestand niet vergeten, dat ze hier eigenlijk wel een deel van het vorstelijk program vormt. Ze vertegenwoordigt hier niets anders dan een stuk imperialistische politiek, die de weerstand en oproerigheid der graven en baronnen breken wil door de geketende kracht van 't volk te ontbinden.

Wel is waar is de feodale overmoed, de groote oorzaak van de langdurige crisis sindsdien verdwenen, zoodat uit de trotsche onverzoenlijke rebellen snel deemoedige hovelingen gegroeid zijn, die zich thans deemoedig wenden tot de kroon, die zij juist onder haar invloed wilden brengen. Doch de Kroon weet daartegenover zeer goed, dat zij de toename van haar dynastieke macht uitsluitend te danken heeft aan haar kiesrechtprogram, dat haar voordeelen heeft opgeleverd, waarvan ze niet droomde.

Dat de heeren van de coalitie gaarne in ruil voor de kiesrechtroof aan 't proletariaat, zullen stemmen voor de militaire voorstellen, waarom de Kroon den strijd begon is duidelijk, doch 't zou al zonderling zijn als deze de toekomst uit het oog verloor.

En ze weet maar al te wel, dat deze woordbreuk en door de onderdrukte naties, doch te zekerder door het onderdrukte proletariaat zal worden opgevat als een oorlogsverklaring, die beantwoord moet worden. C.

Het is duidelijk, dat met elke groote historische verandering der maatschappelijke toestanden ook tegelijkertijd de opvattingen en voorstellingen der menschen, en daarmee hun godsdienstige voorstellingen veranderd worden. MARX.

Uit de toespraak

van Henri Polak op de Kiesrechtmeeting van 13 September 1908, te 's-Gravenhage.

... Deze samenwerking, georganiseerd en welbewust, tusschen Partij en Vakbeweging, teekent dus den aanvang van een nieuw tijdperk in den Kiesrechtstrijd. Daaraan ontleent de betooging van heden haar bijzondere beteekenis.

Doch nu rijpt ook meteen de vraag, of niet terzelfdertijd een nieuwe periode in dien strijd dient aan te vangen, waarin nieuwe wegen ingeslagen, nieuwe methoden gevolgd zullen worden. Want zooals het tot nu toe gegaan is, kan het toch waarlijk niet blijven gaan. Het nu ontbonden Kiesrechtcomité, dat onzen eerbied en onze dankbaarheid verdient voor de wijze waarop het de belangstelling voor het Kiesrechtvraagstuk, die vrijwel verdwenen was, opnieuw heeft weten gaande te maken — dat Comité heeft dat moeten doen onder anderen en voornamelijk door middel van plaatselijke, provinciale en nationale meetings en betoogingen. Men moet echter niet denken dat men eeuwig daarmede zal kunnen blijven voortgaan. Zulke meetings gaan langzamerhand het karakter aannemen van pic-nics, waar men eenmaal per jaar bijeenkomt met vrienden en strijdmakkers, onder de opwekkende tonen van zang en muziek, omgeven door de strijdteekens van het georganiseerde proletariaat. Heel goed en aardig. Maar met zulke dingen dwingt men van de regeerende klasse geen belangrijke hervormingen af, noopt men haar niet tot het prijsgeven van hare gewichtigste voorrechten.

In alle perioden der geschiedenis is de regeerende klasse van het oogenblik slechts geweken voor geweld,

of voor de vrees voor geweld. Er is dan ook geen staatsorganisatie in de geheele beschaafde wereld, die op een anderen rechtsgrond dan op dien van het geweld berust.

Neemt ons eigen land. Vóór 1568 (om niet verder terug te gaan) was de Koning van Spanje de wettige landsheer. Aan zijn gezag werd met geweld een einde gemaakt en de Oranjes kwamen aan het bewind. Sindsdien volgden elkander op: de Republiek, Oranje, weer de Republiek, nogmaals Oranje, de Bataafsche Republiek, de Napoleons, de Oranjes. Aan het eene régime werd steeds en onveranderlijk een einde gemaakt door geweld; de nieuwe staats- en rechtsorde berustte immer op geweld.

Met de groote hervormingen is het niet anders gegaan. In Amerika werd de slavernij afgeschaft met geweld. Aan het feodalisme werd een einde gemaakt door het geweld der Fransche Revolutie. De burgerlijke politieke vrijheden dankt men aan het geweld van 1848.

Zal het met het kiesrecht anders gaan? Het is zeer te betwijfelen. In België, Zweden en elders heeft men het kiesrecht moeten veroveren met geweld — met het geweld der georganiseerde arbeidersklasse: met de politieke werkstaking.

Het zal er hier te lande ook naar toe moeten. Onze bourgeoisie lacht wat met onze meetings en betoogingen. Eenige jaren geleden zeide nog een Eerste Kamerlid (ik geloof, dat het de heer Fransen van de Putte was), dat hij en zijne collega's zich weinig bekommerden om een duizend of wat menschen, die door de Haagsche straten wandelen en een stuk papier, waarop een motie, „afgeven aan onzen concierge.” Hij had gelijk. Om zulke dingen geeft de bezittende en regeerende klasse geen zier.

Dat hebben ook de Engelsche „suffragettes,” de strijdsters voor het dameskiesrecht, begrepen. Zij zijn er in geslaagd, de zaak, die zij voorstaan op éénmaal te brengen binnen hetgeen men noemt „den sfeer der practische politiek.” Met geweld, wel niet van een alledaagsche of veel gebruikelijke soort, doch stellig geweld, hebben zij de quaestie van het vrouwenkiesrecht, zooals zij het begrijpen, zóó goed aan de orde gesteld, dat er geen vrees bestaat, dat zij ooit weer buiten de orde zal komen. En niet alleen hebben zij voor Engeland dat resultaat bereikt, doch voor de geheele beschaafde wereld. Overal, in alle landen, staat thans het vraagstuk van het vrouwenkiesrecht op den voorgrond, in het volle licht. Door het gewelddadig optreden dier Engelsche vrouwen is bereikt, dat een vóór korten tijd nog volkomen hopeloos geachte zaak, thans haar oplossing stellig zeer nabij is.

Het ideaal dier vrouwen is niet het onze; haar opvatting van het vrouwenkiesrecht wordt door ons allerminst gedeeld; zij verlangen het kiesrecht voor gansch andere doeleinden dan wij. Doch dat alles belet niet, dat ik allen eerbied heb voor den moed, de doortastendheid en het practische politieke inzicht dier vrouwen. En het ware te wenschen, dat onze arbeidersklasse zich eens ter dege aan haar voorbeeld spiegelde.

Welbeschouwd is het echter dwaasheid daarvan te spreken. Onze Nederlandsche arbeidersklasse is te suf en te gedwee, om voor haar rechten de vuist te verheffen. En zij is er ook nog niet toe in staat, omdat aan hare organisatie nog alles ontbreekt. Wij hebben ons allen verheugd over de cijfers, die de Voorzitter bij de opening dezer meeting heeft genoemd. En als wij in *Het Volk* of elders lezen van de 35 à 40000 leden van het N. V. V., dan verheugen wij ons nog meer. Doch die verheugenis is een zeer betrekkelijke. Zij vindt haar oorzaak in de omstandigheid, dat het vroeger heelemaal niets was en nu althans iets. Doch wat zijn die cijfers nog onbeteekenend, vergeleken bij de honderdduizendtallen, die de arbeidende klasse van Nederland vormen. Zelfs als ik de kerkelijke arbeiders uitzonder, vormen wij nog slechts een kleine minderheid en is dus de tijd nog niet gekomen, nog lang niet wellicht, om te spreken van de daadwerkelijke verovering van het kiesrecht.

Maar het oogenblik is er wél, om er op te wijzen, dat wij ons doel niet zullen bereiken langs den weg en met de middelen, dien wij thans nog bewandelen en aanden.

Het oogenblik is er wél, om ons voor te nemen, vast en heilig, om, ieder in zijn kring en naar zijn krachten, te agiteeren, te propageeren, te werken, onafgebroken, rusteloos, aan de organisatie, de politieke zoowel als de industriele, der arbeiders, opdat wij hoe langer hoe meer het tijdstip zullen naderen, dat wij het kiesrecht werkelijk zullen veroveren, door onze politieke, industriele en economische machtsontwikkeling.

Als de toestanden en verhoudingen in de maatschappij zoover waren gegroeid en gevorderd in haar ontwikkelingsproces, dat het nieuwe het oude kon ver-

vangen, moest de opkomende klasse, steeds en onveranderlijk door geweld het oude vernietigen en haar politieke plaats veroveren.

Bij ons zijn die toestanden en verhoudingen even goed als elders bezig zich te ontwikkelen. Laten wij doen wat wij vermogen, allen zonder uitzondering, om te zorgen, dat de arbeidende klasse klaar is voor de gewelddaad, die zij zal moeten verrichten, om de politieke plaats te veroveren, die haar toekomt en die zij, met het oog op haar verdere groote bevrijdings-taak, hebben moet.

Berlijnsche brieven.

De Partijdag in Neurenberg.

Het congres der Duitsche partij, dat de vorige week in Neurenberg vergaderde, heeft in alle opzichten gebracht, wat wij er van verwachtten en hoopten. Het heeft duidelijk uitgesproken, dat de partij noch van toenadering tot de burgerlijke klassen, noch van verslappening van haar strijdmethoden iets weten wil. Terwijl andere congressen wel eens het karakter droegen van bemiddeling en toegeeflijkheid tegenover verschillende richtingen en andere organen der arbeidersbeweging, werd hier de nadruk gelegd op het revolutionaire wezen der partij. De reformistische geest, die in tegenstelling tot dit revolutionaire karakter staat, komt zoowel in overschatting van parlementaire acties als in zich blindstaren op den vakverenigingsstrijd tot uiting. Op beide gebieden liggen de tegenstellingen, die tot strijd aanleiding geven; zijn geen belangrijke praktische konflicten voorhanden, dan wordt zooveel mogelijk in der minne geschikt, omdat men mekaar noodig heeft: openbaart zich de verschillende geest echter in daden, die ze ver gaan, dan moet scherp gestreden en opgetreden worden.

Het ernstigste was de oproerigheid der Zuidduitsche parlementariërs. Wij behoeven hier hun argumenten niet te bespreken; dat een burgerlijke regeering van ons een betuiging van tevredenheid krijgen moet, omdat ze begint, ons een beetje minder ongelijk te behandelen, dan in Pruisen, moet een Hollander, die den strijd tegen 't kapitalisme onder veel grooter politieke vrijheid voert, volkomen onbegrijpelijk zijn. De Zuidduitschers waren ook niet in staat aan te toonen, waarom juist dit jaar de aanleiding, voor de begroting te stemmen, zooveel grooter was, dan in andere jaren. Maar de kwestie was ook anders; de gelegenheid, met de oude taktiek te breken, en de revisionistische theorie in daden om te zetten, was nu gunstig. Verleden jaar had Wurtemberg gezondigd, en er was niet veel over gezegd. Als nu Baden en Beieren hetzelfde deden, stond men als een gesloten Zuidduitschland tegenover het Noorden. Daarin lag het ernstige van den toestand. De goede — of slechte — wil van de kleinburgerlijk denkende politici, toenadering tot de burgerlijke regeering te zoeken, was niet nieuw; de vraag was, of ze het zouden aandurven, tegen de partijdiscipline in opstand te komen.

Men moet erkennen, dat de Partijdag hen zachtmoedig en broederlijk behandeld heeft. Geen afkeuring-resolutie, waaraan ze zich konden stooten; men heeft aangenomen, dat zij zich in de eerlijke opvatting bevonden, dat zij de uitzonderingsbepaling der Lubecker motie op zich konden toepassen. De Partijdag sprak in de aangenomen motie van 't P. B. alleen uit: jullie opvatting is de onze niet, en daarom lichten wij de Lubecker motie zoo toe, dat jullie je daar niet meer in een dergelijke geval op beroepen kunt. Daartegen stak de houding der Zuidduitsche landdagsleden en hun vrienden zeer ongunstig af. Door kleingeestige strijdmanieren, door stelselmatige interrupties tegen de sprekers, die tegen hen waren, door pogingen tot obscuritie en door dreigementen in de wereld te sturen, trachtten ze de meerderheid van energiek uitspreken van den wil der partij af te houden. Men begrijpt wat in een partij, als de Duitsche, die onder zoo moeilijke omstandigheden strijdt en haar kracht in een vaste aaneensluiting vindt, het dreigement van een breuk beteekent. Maar de meerderheid bleef vast. Nadat een onklaar en onbevredigend bemiddelingsvoorstel met 217 tegen 160 stemmen verworpen was, werd de motie van het P. B. met 258 tegen 119 stemmen aangenomen.

Gelukkig hebben de Zuid-Duitschers tot een breuk niet den moed gehad; ondanks hun verzekering, dat ze de overwegende massa der Zuid-Duitsche partijgenooten achter zich hadden, wisten ze zelf heel goed, dat hen bij een uitreden slechts een deel, en dat slechts tijdelijk zou volgen. Ze gaven een verlegen verklaring af, dat ze bij hun meening bleven; nu, hun meening mogen ze houden: alleen op hun verdere daden komt het aan. Natuurlijk is de zaak hiermee niet voor altijd opgelost en in de toekomst zal men zich nog wel eens vaker met kromme sprongen dezer parlementsleden bezig moeten houden.

De andere kwesties, die den partijdag bezig hielden, betroffen geschilpunten met de vakverenigingen. De overeenkomst, die indertijd door P. B. en G. C. der vakbonden over het bijeen brengen van geld voor de uitgesloten der Mei viering was getroffen, had in de partij geen bijval gevonden; ze werd door het congres met groote meerderheid verworpen en aan het P.B. werd opgedragen, in nieuwe besprekingen een beter

middel te vinden. Naar den geest staat dit in tegenstelling met het Hamburger vakkongres*), maar daar ook in Hamburg nader overleg gewenscht werd, komen de besluiten formeel elkaar te gemoet.

De bespreking van de jeugd-organisatie is door de Zuid-Duitsche kwestie op den achtergrond geraakt. Uit het inleidend referaat van het P.B. bleek, dat men daar van het oude standpunt ook meer en meer teruggekomen was. Terwijl in de oorspronkelijke motie die ook in Hamburg aangenomen was stond, dat jeugd-organisaties niet noodig waren en in plaats daarvan ontwikkelingsverenigingen opgericht zouden worden, had het P.B. reeds zoover deze uitspraak vervaagd en van haar scherpte ontdaan, dat het zijn motie aldus formuleerde: om het doel der ontwikkeling van de jeugd ook zonder eigen jeugd-organisatie te bereiken, moeten ontwikkelingsverenigingen opgericht worden enz. In de toelichting verklaarde nu het P.B. dat heelemaal de bedoeling niet was, de jeugd-organisatie den nek om te draaien. En in de commissie, die de zaak onderzocht werden de boven wijd gedrukte woorden er uit gegooid zoodat over de bestaande jeugd-organisatie heelemaal niets gezegd wordt. In die commissie was, in overeenstemming met den geest van het congres en de partij de overwegende meerderheid voor 't behoud der zelfstandige jeugdorganisatie. Ook de leiders der vakverenigingen bleken bereid, wat te gemoet te komen, zoover men niet in scherpen tegenspraak met de Hamburger motie kwam. Zoo werd een weg gevonden, waarbij een konflikt met het vakverenigingscongres eenigszins vermeden, en toch het standpunt der partij gehandhaafd werd. De bestaande jeugdorganisaties worden ongemoeid gelaten; naast en met hen neemt de partij, met de vakverenigingen samen, de ontwikkeling der jonge arbeiders ter hand, vult aan, wat aan algemeene kennis ontbreekt, leert hen 't socialisme kennen, tracht lokalen tot samenkomst, 't spanning en ontwikkeling te stichten, terwijl de vakverenigingen de behartiging hunner economische belangen tegenover de werkgevers in de handen nemen.

*) Wij moeten hierbij een onjuistheid in ons artikel herstellen over het Hamburgercongres (Tribune 11 Juli), waar wij zeiden, dat de deelnemers aan de vakcongressen door de besturen aangewezen beambten zijn. In de meeste vakbonden worden ze niet door de besturen der afdelingen maar door de leden districtsgewijze gekozen. Voor de daar gegeven uiteenzetting blijft de zaak dezelfde; de gekozenen die haast alle beambten zijn worden niet door de leden met bepaalde opdrachten ten opzichte van aan de orde komende kwesties voorzien, zoodat ze niet als mondstuk van de opvattingen der leden optreden, maar naar hun eigen opvatting spreken en handelen.

Economische Kroniek.

De Crisis.

Tot op zekere hoogte is de toestand van heden juist 't tegenovergestelde van die van het begin van de crisis: de beangstigende toestand van de geldmarkt is reeds lang voorbij, maar de productie wordt, in toenemende mate beperkt en is op velerlei gebied met troosteloze verlamming geslagen.

In Amerika verdween 't betalen van een premie voor 't verkrijgen van baar geld met 't einde van 1907. De banken waren ongeveer in dienzelfden tijd niet alleen weer gedekt, maar de overschotten hoopten zich weer op in hare handen, de rentevoet daalde zelfs tot een laagte zonder voorbeeld. 't Geld is waardeloos — money is a drug — heet het in begin Juli in de circulaire van de heeren Henry Clews en Co. te New-York.

De Engelsche bank hadden we haar disconto van 31 October 1907 van 4 1/2 op 5 1/2 percent zien verhoogden, dan op 4 November op 6 en op 7 December op 7 percent. Met het nieuwe jaar was dit alles voorbij. Reeds op 2 Januari 1908, toen de groote veelomvattende jaarlijksche afrekeningen een geregeld verloop hadden gehad daalde het op 6, den 16en Januari op 5, 23 Januari op 4, 5 Maart op 3 1/2, 19 Maart op 3 en 28 Mei op 2 1/2 percent. 2 1/2 percent! — dit had in de laatste negen jaren slechts eenmaal plaats gevonden n.l. van 9 Maart tot 6 September 1905, toen Rusland en Japan voor loopig bedragen uit hun oorlogsleeningen tijdelijk ter beschikking stelden van de Europeesche geldcentra.

De Engelsche bank bezat in de laatste week van Juni 1908 een voorraad van 472 miljoen gulden — tegenover slechts 426 miljoen een jaar geleden, in een naar verhouding goede banktijd, eer nog de groote Amerikaansche goudopvraag verzwakkend had beginnen te werken. Het particuliere disconto is bovendien steeds nog aanmerkelijk lager. „Van de tegenwoordige geldmarkt kan men slechts zeggen, dat het geld spoedig uit bedelen zal gaan”, schreef reeds den 28en Mei de Londensche City-correspondent aan de „Vossische eitung.”

De Fransche bank heeft sinds den 23sten Januari weer haar bijna traditioneel geworden wisseldisconto van 3 percent. Ende Juni had ze een ongehoorde voorraad van ruim 2000 miljoen gulden in haar kelders en kassen opgeborgen, 317 miljoen meer dan het vorige halfjaar.

En de Duitsche Rijksbank. Ze had in den herfst van 1907, onder de verschrikkelijke spanning door binnenlandsche vraag ontstaan en de vraag naar goud van buiten, moeten komen tot een disconto van 7 1/2 percent. 13 Januari was 't nog 6 1/2, 25 Januari 6, 7 Maart 5 1/2, 27 April 5, 4 Juni 4 1/2 en op 18 Juni nog slechts 4 %, ofschoon het bestuur op de periodiek sterkere spanning bij elke halfjaarlijksche overgang rekenen moet. 6 discontoverminderingen in nog geen 6 maanden. Sinds den herfst van 1905 (11 Sept.—2 Oct.) was 't disconto van de bank steeds boven 4 % geweest. 30 Juni 1908 beschikte ze over een metaalvoorraad van 620 miljoen gulden, tegen 500 miljoen in 1907 en iets meer in 1906. 15 Juli was de voorraad zelfs ruim 660 miljoen.

De storing ligt dus alzo niet of al lang niet meer in de verkeerde verhouding tusschen productie en circulatiemiddelen,

of tusschen productie en te leenen kapitaal, maar in de verkeerde verhouding tusschen productie en verbruiksnavraag, tusschen aanbod van waren en koopkrachtige navraag van waren.

Omdat door deze oorzaak 't verkoopen der waren vermindert en gedeeltelijk volkomen ophoudt, dalen de prijzen, vermindert het gebruik der circulatiemiddelen, neemt de vraag naar „vreemd” geld af. evenzoo naar kapitaal voor productiedoel-einden.

Zelfs een nog zoo lage rentevoet is niet in staat de ondernemingslust tot productieve daden aan te sporen of op te wekken, zoolang de uitzichten op winst en de realisering van die winst op de warenmarkt zoo buitengewoon slecht blijven.

Uit de wolkengebieden van de „geldmarkt,” van de beurzen is de crisis afgedaald in de eigenlijke productiediepten. Maar aardbevingen waren steeds vernietigender dan onweer, ofschoon onweersstormen dikwijls rijker zijn aan dramatisch knaleffect, aan sensatie voor het oog van den oppervlakkigen beschouwer....

En de arbeider?

Niets teekent onze tegenwoordige maatschappelijke inrichting beter dan dat deze zelfde klasse, zonder welke werkzaamheid nooit iets van de veelgeroemde ontwikkeling der productie was te zien geweest, nu als een willoos slachtoffer, als een levenloos aanhangsel van 't kapitalistisch systeem den terugslag moet ondervinden. Wanneer boete op schuld zou moeten volgen — valt dan de verantwoordelijkheid voor de... van de laatste jaren, voor de dolle halsbrekende jacht naar het geluk op de arbeiders — of boeten de arbeiders niet veel meer voor de schuld van anderen? Hebben deze economisch onmoedigen niet alle reden, tenminste voor de toekomst te zorgen, dat een hogere trap van sociale ontwikkeling ook met hun wil en hun belangen ter rechter tijd en voortdurend in de leiding der productie, in den geheelen gang van 't maatschappelijk stelsel zal rekening houden. Zal het in deze hoogere maatschappelijke trap van ontwikkeling niet met beschamenden weerzin vervullen, dat bij zooveel nog aanwezige nood en ontbering de productiewerkplaatsen wegens angstaanjagende overproductie moeten gesloten worden?

Drijft de crisis deze kunstmatige noodstand, deze ten hemel schreiende tegenstrijdigheid niet tot het uiterste?

Verder: Hebben de loonen in den goeden tijd misschien gelijken tred gehouden met de snel aangroeiende meerwaarde-massa's, die zich als een eeuwige goudregen hebben uitgestort over het bezit van elke soort, over grondbezit in stad en land, over de ondernemers in de industrie, over kapitaal en handel? Ontgingen den arbeiders de schrale loonsverbeteringen zelfs van den goeden tijd niet voor 't grootste deel weer tengevolge van de stijgende huren, de duurder geworden levens- en genotmiddelen van allerlei soort? En komen nu niet de gedwongen werkeloosheid, de verminderde loonen over de arbeidersklasse gelijktijdig met buitengewoon hoge, kunstmatig hooggehouden vleesch- en broodprijzen?

Slechts één ding kan den arbeider thans tot troost en hulp strekken en kan hem door den crisisstorm heenvoeren: zijn hechte organisatie, zijn doelbewuste scholing in vakbond en politieke partij.

Bij het begin van de crisis in de goer jaren hadden de Duitsche vakbonden 277659 leden, welk aantal in '02 gedaald was tot 223530; in 1900 telden ze 680427 leden, dat slechts door de crisis met een zeer gering aantal daalde. Thans in 1906 telden ze 1.689.709 leden en eind 1907: 1.873.146.

De hechtheid en de uitbreiding der arbeidersbeweging biedt de beste waarborg, dat geen crisis meer zoo eenzijdig en uitsluitend, als vroeger, de arbeidersklasse van het heden zal kunnen treffen.

Uit „Hochkonjunktur und Wirtschaftskrisis van MAX SCHIPPEL.”

LOSSE NUMMERS zijn verkrijgbaar en ABONNEMENTEN worden aangenomen te:

- Amsterdam, bij: L. de Levita, Kastanjeweg 5.
H. Plukker, N. Kerkstraat 120.
J. A. Fortuyn, Kerkstraat 34.
E. Kuyper, J. Marisstraat 1.
L. Dikker, Oude Schans 1.
L. v. d. Horst Jr., Da Costakade 101.
J. Bing, Govert Flinkstraat 368.
J. Greeuw, Forestusstraat 12.
G. Hinnen, 2e Vijverstraat.
J. Wacht, Oosteinde 234.
H. Boxem, Riouwstraat 22.
M. J. Menko, Nieuwstraat 11.
L. de Visser, P. Krugerlaan 281.
W. A. Hoenders, v. Swietenstr. 133.
Brochurehandel S. D. A. P., Vleeschhouwerstraat.
M. J. Kistemaker, Haaksbergerweg F 2.
J. Metscher, Bakkersteeg.
J. D. Krijgsmar.
Stroombeek.
H. A. Wakker, Ged. Botersloot 52.
Café Coöperatie Voorwaarts, Slaak 148.
Brooddepot Tollenstraat 51.
„ Luthofstraat 157.
„ Crooswijksche weg 110.
Nagel, Drievrindendwarsstraat 8.
I. Vissel, Delftsche vaart 17.
J. Hoogcarspel, Havikstraat 65bis.
G. A. Vader.
J. Groen, Zonnewijzerspad 29.
H. Sneevliet, Sassenstraat 62a.
H. J. van Braambeek, Buitensingel 88.

Advertentiën.

Partijgenooten en Geestverwanten,
JE adres voor VAANDELS en BANIEREN is:
G. J. DE BRUIN & Co.,
Jan de Baenstraat 57, Den Haag.

Typ. A. N. D. B., Amsterdam.